

Petr Žantovský **hovoří** s Josefem Urbanem

O OBRATECH, NÁVRATECH A CESTÁCH VPŘED

Josef Urban je absolvent Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, bývalý reprezentant ČSSR ve sjezdu na divoké vodě, zakladatel expediční společnosti Denali (společně s Robertem Kazíkem), která se věnovala vodáckým průzkumům a prvosjezdům divokých horských řek na třech světových kontinentech.

Na těchto výpravách začaly vznikat první Urbanovy dokumentární filmy. V roce 1998 byl jeho autorský snímek *Závěť*, který byl poctou tragicky zahynuvšímu příteli, oceněn na několika mezinárodních filmových festivalech. Kniha *Nejhlubší údolí světa* (se spoluautorem R. Kazíkem) se dočkala tří vydání.

Debutem ve světě hraného filmu se stal realizovaný scénář *Na vlastní nebezpečí* (v režii Filipa Renče), který do značné míry autobiograficky reflektoval dvacetiletou praxi profesionálního vodáka a dobrodruha.

Díly, která se zabývají kontroverzní historií Československé a České republiky, jsou filmově realizované scénáře snímků *Habermannův mlýn* (režie Juraj Herz) a *7 dní hříchů* (v režii Jiřího Chlumského). Obě díla vyšla také v několika knižních vydáních. Za původní scénář k filmu *Habermannův mlýn* byl Urban v roce 2002 oceněn Cenou Sazky v rámci udílení cen České filmové a televizní akademie. V roce 2016 měl premiéru film *Tenkrát v ráji*, který produkoval a napsal k němu scénář podle své knihy.

albánské vesnice Theth. Starou záhadu nikdo nerozluštil, ani Interpol si nedokázal poradit.

Tak běžela léta, osudy ztracených se staly téměř zapomenutou historií. Teprve po letech začaly vycházet najevo nové, a dosti hrůzostrašné souvislosti, jdoucí k drastickým činům, obchodování s lidskými orgány atd. Těmto událostem Josef Urban věnoval nejen řadu cest na místa činů, ale také dvě knihy, *Návrat do Valbone* a *Stíny Valbone*. Na to a mnoho jiného jsme se Josefa Urbana také zeptali.

Na úvod se patří položit nabízející se otázku: Kdy a proč jste, jako dlouholetý špičkový sportovec, dospěl k rozhodnutí věnovat se filmu, scénaristice a spisovatelství?

- Má cesta byla zpočátku jednoduchá, chtěl jsem se dostat

PETR ŽANTOVSKÝ (na snímku vlevo) a JOSEF URBAN, foto: Ivo Havlík

na mistrovství světa ve sjezdu na divoké vodě, což se mi v roce 1988 v zásadě podařilo. Abych to ale vyjádřil přesně, nominovali jsme se s mým parťákem na kánoi Ivanem Bubeníčkem na MS v USA, prošli jsme sítím náročných nomináčních závodů a účast si vyjeli. Svaz ovšem, kvůli tomu, že se závod konal ve vzdálené zemi, navíc tenkrát znepřátelené, USA, letenku zaplatit nemohl. Byl jsem student, ani by mne nenapadlo žádat rodiče o takový ranec peněz. Pokud si pamatuji, letenka stála v té době 15 000 Kčs. Hodnota tehdejší koruny byla sice vyšší, než je ta dnešní, nicméně platy se pohybovaly kolem 2000 Kčs měsíčně.

Dál už to bylo jednoduché, nikam jsme neodcestovali. Ale abych odpověděl na vaši otázku. Po skončení své vodácké kariéry, to bylo v roce 1990, jsem zůstal u řeky a dál pádloval. Ne už závodně, ale objevoval jsem ty nejkrásnější kaňony světa. Ta vašeň mně přes okamžiky opojení, ale i průšvihů, zůstala dodnes. Nedávno jsem se vrátil z Bosny, kde jsem pádloval v kaňonu legendární řeky Neretvy. Zpočátku jsem na našich expedicích převážně fotil. Zlomový bod přišel v roce 1998, kdy jsem o našich výpravách napsal s Robertem

Kazíkem knihu *Nejhlubší údolí světa*. Rok předtím jsem podnikl do Nepálu cestu do údolí řeky Buri Gandaki s kamarádem Petrem Křížkem a byla položena pamětní deska spoluzakladateli naší společnosti Denali a projektu Czech Rafting, Drahomíru Streitovi z Opavy. Právě on při prvosjezdu v roce 1993 nešťastně zahynul. Následně jsem provedl sólový prvosjezd horního kaňonu na kajaku. Chybělo málo a zůstal jsem tam taky. O celé události byl sestříhán film, jenž získal cenu na MFF horolezeckých filmů v Teplicích nad Metují. Tak začala moje spisovatelská a filmářská kariéra, usmívám se, když používám tato vzcná slova...

Dal vám vrcholový sport nějaké zvláštní předpoklady k práci autora, spisovatele?

- Pocházím z malého města Zábřehu na Moravě v podhůří Jeseníků. Do vodáckého klubu TJ ČSAO Zábřeh jsem se přihlásil sám, už od dětství jsem tak nějak k řekám patřil. Vždycky mne zajímalo, kam tečou a co bude za další zatáčkou. A ono tam vždycky něco bylo, něco pro mne nového. Po studiu na gymnáziu jsem se přesunul na dva roky do Brna, kde jsem studoval hydrogeologii a geofyziku, abych se nakonec dostal do Prahy. V Brně tento obor totiž nepokračoval. Tam jsem se dostal mezi partu kluků z Techniky a Bohemians. Začal jsem trénovat velmi tvrdě, vytrvalost, dynamické intervalové tréninky, to byl základ. Jaro jsme trávili na řekách, především na Kamenici u Tanvaldu. Léto na řekách, už tenkrát jsme jezdili po Evropě, zimu na horách. Vlastně si dnes nedovedu představit, že by to mohlo být lepší. Vrcholový sport pro mne znamenal tenkrát všechno. Dřinu jsem nevnímal, krásu ano a pivo večer chutnalo moc dobře. Ze sportu jsem si vzal především jednu věc – neustupovat ze svých cílů, ani když okolnosti nejsou bůhví jak růžové. Jak jsem záhy zjistil, na řece i v životě se může stát opravdu cokoli. A chodit nad mraky může jen ten, kdo z nich „umí“ i padat.

Slova z úvodu se lze o Josefu Urbanovi dočíst ve veřejných zdrojích. Nejsou však úplná. Zcela v nich chybí zmínky o několika posledních letech, kdy se Urban, čerstvý držitel Ceny Unie českých spisovatelů, věnuje tragickým událostem, k nimž došlo na balkánském poloostrově – na hranicích Albánie a Bosny, počátkem milénia.

Tři čeští studenti se v září 2001 nevrátili z prázdnin. Rodičům řekli, že jedou do Rumunska, ve skutečnosti ujížděli více na jih. Voda se po nich zavřela v okolí

O KONCÍCH IDYLY PRAŽSKÝCH MNICHOVANŮ

JOSEF ONDROUCH

V chaosu evropských politiků zasažených tím, co se odehrálo na letošní Mnichovské bezpečnostní konferenci (MSC), uniká podstata toho, co jim slovy znějícími jako blesk z čistého nebe řekl viceprezident USA J. D. Vance: *Co vás ohrožuje, není Rusko ani Čína. Sami sebe ohrožujete potlačováním svobody slova, cenzurou, byrokracií, propagandou podporující ukrajinskou válku, která nikdy neměla vzniknout.*

Místo, aby s krveproléváním přestali, vytvářejí další překážky k jeho ukončení.

Bezradnou sebelitostí nad tím byl prostoupen závěrečný projev šéfa MSC Christopha Heusgena. Šerpa evropské diplomacie byl jejím neviditelným vůdcem od roku 2005. Kancléřce Merkelové radil v zahraniční politice. Nesouhlasil s dodnes platným rozhodnutím Rady NATO 2008 predikujícím vstup Ukrajiny do Paktu. To právě pozornost kritikou zahraniční politiky USA v Libyi, Sýrii, Iráku. Stejně jak byl *Učňův* vstup do veřejného prostoru rasantní, od začátku narůstalo úsilí z politiky Trumpa odstranit.

Seriál pokusů o Trumpovu likvidaci

Cenzurovaná diskuse a novinky na zpravodajském webu, který se chlubí, že je v Česku nejlepším a nejčtenějším, mě donutily sáhnout do vyšších pater své knihovny, abych si osvěžil děje týkající se Donalda Trumpa. To když před pěti lety vrcholil první pokus poprvé zvoleného prezidenta Trumpa zlikvidovat. Nalezená kniha *The Room Where it Happened (Místnost, ve které se to odehrávalo)* je memoár Johna Boltona, muže Bílého domu napoleonské postavy, ale nezměrného ega, který jako Trumpův poradce vedle něho stál čtyři roky. V memoáru se proti prezidentovi jeho klíčový poradce vymezuje. Téměř šestisetstránkový spis je soupisem Trumpových praktik: Pomoc Ukrajině prostřednictvím čokoládového oligarchy Porošenka, který Kyjevu vládl, i novému prezidentovi Zelenskému proti Rusku, Trump podle Boltona podmiňoval pomoc poskytnutím důkazů proti Bidenovi a jeho synu majícímu na Ukrajině neprůhledné obchodní zájmy. Na tom byl založen první pokus o morální a politickou likvidaci Trumpa.

Přestože první ústavní žaloba byla podána až po vydání memoárů Johna Boltona, její podstatné části „unikly“ z rukopisu Boltonovy knihy ještě před jejím vytištěním. Tak byla zřejmě poskytnuta argumentace k ústavní obžalobě – prvnímu impeachmentu Trumpa v roce 2019.

Memoáry a impeachment ve finále volební kampaně posloužily Bidenovi. Impeachment Trumpa číslo jedna byl prvním pokusem o jeho likvidaci v politice. Senát ústavní žalobu ale neschválil. Prezidentem Trump mohl zůstat. Ale „s poskvrněnou pověstí“ ve volbách 2020 neobstál. Na tehdy jen těsnou většinou volitelů zvoleného Joe Bidena si už dobře pamatujeme.

Podobným pokusem byl impeachment v roce 2021. Trump byl viněn za útok na Kapitol rok předtím. Politická likvidace č. 2 se ale také nekonala, i když tentokrát žalobu Senát neschválil jen proto, že nebylo dosaženo zákonem požadované dvoutřetinové většiny.

Polize Trumpa se však zdála být otřesená až tak, že neměl mít příště šanci ani na nominaci, natožpak být zvolen. Když navzdory očekáváním Trump začal v roce 2024 uspívat a úspěch Bidena proti Trumpovi nezaručovala ani důvěrného starce střídající viceprezidentka Harrisová, měl být její úspěch pojištěn osvědčeným prostředkem proti nepohodlným americkým prezidentům.

Podobně jako Lincoln nebo Kennedy měl být Trump ze zálohy zastřelen. Nikým nevyrušený vrah střelil přesně.

Ale v okamžiku, kdy střela hrozila zasáhnout smrtelně mozek,

Trump při řečnickém gestu hlavu potočil a náboj zasáhl pouze jeho ušní boltec.

Neuvěřitelné štěstí Trumpovi v červnu loňského roku zachránilo život. Prozřetelnosti rovnající se likvidační neúspěch číslo 1 následoval další pokus. To když „likvidátor“ nepřekonal oplocení golfového hřiště, kde Trump dlel. Vrah zpanikařil, zanechav zbraň pohozenou uprchnul, aniž svou „práci“ vykonal. Proti protežované, ale přesto neschopné Harrisové pak zvolili Američané svého prezidenta Trumpa přesvědčivým způsobem.

Na kampani Harrisové zaujme prvenství v použití obhajoby lidských práv poprvé uvnitř USA proti Trumpovi. Amerického prezidenta sveřepě vykreslují jako diktátorské monstrum, vydávající Harrisovou za lidskoprávního anděla.

Počtete si o tom v interview s exkomisařkou Jourovou, představitelkou lidskoprávního biče na neposlušné Maďary, Poláky, Slováky podporující Fica, či Čechy, kteří by chtěli volit Babiše. Jourová se už profiluje jako budoucí prezidentka Česka; to pro případ, že by poněkud přímočarý generálský koordinátor z Pražského hradu neuspěl. V interview pouhý den po Jourově 22/02/ přímo z Hradu v rozsáhlém rozhovoru Pavlův superporadce ostřílený (4x) velvyslanec Kolář vysvětlil, jak si představuje svoji lidskoprávní diplomacii v akci; špičkou Kolářova rozhovoru a hradního pojetí akční politiky je nápad Zelenského bohatý válečný arsenál dolnit atomovku. Jen z Česka Zelenskýj dostal od Fialovy vlády zbraně podle informací z Německa za víc než 200 miliard korun. Ale co když se cestou přinejmenším polovina, jako při pomoci z USA, nedohledatelně vypařila? V USA to vyšetřují.

Po poměrně tichých dopadech na CIA dolehla Muskova kontrola i na doposud nedotknutelný Pentagon. U nás však podobný audit (prý kvůli nutnosti utajení) není v žádném případě možný.

Jiný prezident Trump

Americký prezident, poučen likvidačními pokusy, kdy jde skutečně o život, překvapil připraveností, účinností a četností svých opatření. Využívaje širokých zákonných pravomocí, dělá to úplně jinak, mnohem efektivněji než většina jeho odpůrců předpokládala.

Prvé ustrnutí nepřátel Trumpa, označujících u nás prezidenta USA za „odpudivého šílence a šovinistické prase“, následovala na MSC bezmoc mnichovských plaček. Přispěla stejně chaotická mobilizace samozvaného vůdce Macrona, prezidenta s vládou bez většinové podpory parlamentu. Do Paříže pozval dalšího lůzra, dnes už odvoleného kancléře Německa Scholze. Ve Francii nic nedohodli. Za pokřiku opomenutých úplných nul se stejně chaoticky sešla samozvaná Evropa v Elysejské paláci znovu, doplnili ji původně odstrčení Rumuni. Přijel zbraně a miliardy slibující Fiala v doprovodu baka-láře diplomacie Lipavského.

Evropa zbavená osobností předvádí pro lidi nepřijatelný program výroby dalších zbraní a sypaní velkých peněz, které živí zbytečnou válku. Program, který by na světové scéně vedle Trumpových USA, Putinova Ruska a Si Ťin-pchingovy Číny představil Evropu jako rovnocennou společnost, vůbec neexistuje. Upadající Evropa bruselských komisařek dál protřečící nenaplněným volebním příslibům o bezpečnosti a prosperitě.

Cílené, až pětiprocentní zbrojení je tancem nad propastí. Neobstojí proti příslibům míru a Trumpovu úsilí rezolutně ukončit válečné šílenství na Ukrajině. Už stálo milion obětí. Hrozí, že se zpustošená Ukrajina stane zemí opuštěných žen a dětí, pohřebišťem zbývajících mužů i ještě nedospělých chlapců. Hrozí, že bez lidí bude eldorado džihádistů, kteří právě tudy už mnohokrát v historii Evropu ohrožovali a zotročovali. S tím vším i s lidmi, kteří k této politice zbraní a velkých peněz do nenasytných válek a zahraničních pomoci přispívají, obklopení novými osobnostmi, se Trumpovy Spojené státy loučí a totéž doporučují udělat nám.

Noví lidé prezidenta

K výrazným novým tvářím Donalda Trumpa patří především jeho viceprezident James David Vance. Představil se Evropě tím, co řekl

i na naši adresu v Mnichově. **Neschopné intrikánky v čele nevolené, byrokraticky vládnoucí Evropské komise Ursuly von der Leyenové Vance svým projevem zaskočil; zcela jimi otřásl.** Podobně jako Elon Musk ve svých společnostech z pověření prezidenta v USA rozhání hrozivě nebezpečné sedliny americké byrokracie.

Ozdravná kúra začala i v Pentagonu. S 800 základnami obepínajícími celý svět a s Národní bezpečnostní agenturou (NSA) jde o síť nesčetných doma i v zahraničí špehujících organizací. Špičkový agent CIA a NSA, americký patriot donucený uprchnout do Ruska, to popsal v knize *Nesmazatelné záznamy*. Je to poutavé počtení.

První muž prezidenta J. D. Vance se Evropě představil v Mnichově jako viceprezident schopný v budoucnu být i nejvyšším představitelem Spojených států. Výrazné osobnosti kolem Trumpa, tak nedostatkové v Evropě, v okolí nového prezidenta nejsou osamocené. I v tom je Donald Trump jiným. Je příslibem, že USA od Bushů až po Bidena upadající, budou opět skvělé. Věrmě, že v soutěživém soupeření s Ruskem a Čínou Amerika Trumpa ovlivní celý svět, i nás v Česku.

Až na dno prázdná Evropa vězí v krizi

Žel, prozatím takto, i nás Česko, představila letošní Mnichovská bezpečnostní konference jen s programem podpory ukrajinské války. V rozporu s realitou na bojišti, hrozícím zhroucením ukrajinského režimu, se Evropa ocitla v bezvýchodné pasti. Výzva J. D. Vance, aby se Evropa s byrokratickým Bruselem oprostila od ukrajinské propagandy o ohrožení agresí Ruska nebo Číny a začala čelit vnitřnímu ohrožení, vyvolala paniku, zděšení v bezmoci, jen jakési probouzení ze zlého snu, do ještě naléhavější vyprázdňené skutečnosti v krizi vězněné Evropy. Odrazem této krize je v Česku přetrvávající program jakési strategické koordinace informací a zpravodajství.

Pokus o plukovnickou cenzuru a usměrňování domova i světa k obrazu svému se předvádí na několika platformách; nejvýrazněji se projevují jakési EuroZprávy provozované jediným českým, ale jinak bezejmenným majitelem anonymní akciovky s autory typu Jakuba Jurka nebo Libora Nováka. Zdají se být hláskou troubou plukovníka Foltýna z Hradu, generála, koordinujícího do veřejného prostoru plynoucí neuvěřitelné Novinky; jako že „*Rusko zaútočí*“ (na země NATO) *v příštím roce*“ nebo „*Po Ukrajině jsme první na řadě*“, či „*Ukrajinci mohou očistit jméno Mnichova*“ nebo „*Trump přinese americkému lidu zkázu*“ a jako skřípající rezavý hřeb do rakve zmíněných interview a článků vévodí volání hradního Koláře dát Ukrajině Zelenským požadovanou atomovku! Když už nezabírá nic, označili Trumpa za ruského agenta. Nepřipomíná to útoky proti Babišovi?

Mnichovanství Mnichovanů

Zvlášť odpudivé je úsilí, s jakým se tito strategičtí koordinátoři Hradu, diplomaticky bakaláři v Černínu s ambiciózní Jourovou sedící na rektorátu Karlovy univerzity snaží vlastní klamy překrýt odstrašujícími odkazy na mnichovanství. Není to ale nic než nás, Čechy, ponižující lež, rozšiřovaná s falešnými odkazy na události Hitlerova Mnichova roku 1938.

Ve strašení novým Mnichovem vynikl představitel KDU-ČSL Jan Bartošek mávaje v televizi dokumentem z Mnichova 1938 o zradě Československa. Ale ani on a nikdo jiný s falešným odkazem na mnichovskou zradu Československa se ani slovem nezmnínil, že to byli lidovci v Německu, kteří hlasováním v parlamentu Hitlerovi a nacistům cestu k moci legalizovali. Zásluhou lidovců schválené *Zmocňovací zákony* učinily z Hitlera diktátora. Umožnili vraždění komunistů se začátkem v Dachau a strašným koncem konečně likvidace židů v továrnách na smrt v Osvětimi a Treblince.

Dnes Mnichované zamlčují, že hlavním dokumentem, podepsaným Hitlerem a premiérem Británie v Mnichově, byla mnichovská dohoda o spojení a spolupráci. To byl dokument, kterým Neville Chamberlain mával při výstupu z letadla, pozdravován davy Angličanů, slibuje jim, že uzavřením paktu s Hitlerem přináší této i budoucím generacím trvalý mír. Na prahu II. světové války lhal premiér Británie stejně jako předtím jeho otec slibující spolupráci vyvolených ras Anglosasů a germánských Teutonů na prahu nastávajícího mírového století. Činil tak, vítaje v roce 1910 kaisera Německa Wilhelma při jeho poslední návštěvě Británie před I. světovou válkou. Kaiser byl hlavním viníkem a ve Versailles odsouzeným válečným zločincem. Karikaturista v proslulém anglickém satirickém časopise *Punch* ke kresbě tohoto Chamberlaina Josepha připojil vtipně výstižný popis: „Řekne pravdu, jen když se splete!“

Mnichovan Neville za otcem Josephem nezaostal. Ještě větší bídou našich vládních politiků typu Bartoška nebo bakalářského ministra Lipavského je, že lžou v domněni, že hlásají boží pravdu.

Foto: Filip HAVLÍK

Pokračování ze strany 1

Vaše filmy *Habermannův mlýn* a *7 dní hříchu* vyvolaly nejednu polemickou reakci, protože se zabývají dosud neuralgickým tématem odsunu sudetských Němců po druhé světové válce. Za ta léta od natočení oněch filmů, změnil se váš pohled na dané téma?

- *Habermannův mlýn* byl můj první literární pokus. Příběh z mého rodného kraje, a navíc od řeky Moravy. Právě u mlýna jsme se s tátou koncem sedmdesátých let na řece převrátili. Když jsme se vyškrábali na břeh a uviděli zarostlé ruiny, otec mi vyprávěl o mlynáři, kterého zavraždili a spálili v kotli. Zaujala mne jako kluka především jedna věc, Němec, který pomáhal Čechům. Takový člověk podle tehdejších školních osnov neměl existovat, i když, v tom se ukrývá to podstatné, dnes je to stejně, jen rub a líc je přetočený.

Záměr napsat o mlynáři román přišel až o mnoho let později. Jistě to souviselo s faktem, že můj otec chodil do Skautu s budoucím spisovatelem a scenáristou Vladimírem Körnerem, dokonce spolu byli na táboře na Pastvinách, to se psal rok 1948. Když jsem viděl jako kluk *Údolí včel*, pohltila mne mystérie toho magického filmu. Později, když jsem mluvil s pamětníky událostí o osudu Habermannovy rodiny, rozhodl jsem se, že napíšu knihu. Stal se z ní v roce 2001, kdy poprvé vyšla, doslova přes noc bestseller. Zdůvodňuji si to tím, že český čtenář dostal trochu nezvyklé menu. Mým záměrem nebylo jen obhájit nevinného mlynáře, ale zobrazit i nesmyslnost kolektivní viny. To byl jeden z důvodů, kromě dramatického, až dobrodružného tématu, proč jsem se do této práce pustil. Taky jsem si chtěl ověřit, zda na psaní vůbec mám, byla to zkrátka výzva. Následně jsem napsal scénář k celovečernímu filmu. Prostě mne napadlo napsat skript a vězte, že o bodech obratu, a vůbec o teorii tvorby scénáře jsem věděl houbeles. Přesto, nebo možná právě proto, jsem získal Cenu Sazky, udělovanou v rámci Českých lvů. Realizace filmu trvala deset let, televize do projektu tenkrát nechtěla vstoupit, téma Sudet bylo ožehavé. Nakonec mne Honza Balzer seznámil s německým producentem z Mnichova. Moje idea se proměnila v realitu, ovšem trochu jinou, než jsem předpokládal.

Výsledek, tedy celovečerní film Habermannův mlýn, se mi nelíbil. Německý producent podlehl tlaku peněz. Vůbec jsem nechápal, proč udělal z Habermannovy ženy židovku. To byl šok i pro pamětníky. Zpětně jsem porozuměl, přesto to byl důvod, proč jsem začal usilovat o svůj druhý film ze Sudet – *7 dní hříchů*. Jednoduše řečeno, cítil jsem vůči tématu zásadní dluh.

Film vznikl, s jeho výsledkem jsem i s odstupem let spokojen. Byl oceňován více v zahraničí než na domácí půdě. S tím souvisí vaše druhá otázka, tedy, jak se změnil můj pohled na dané téma.

Změnil! Když vidím dnešní polickou scénu, tedy především její způsoby vládnutí, komunikace, kladu si otázku: Jak daleko jsme nyní my, s diametrálně jinými názory na politiku, od našeho odsunu, ať už toho exulantského nebo násilného? Odpovídám si sám, že nedaleko.

Není náhodou, že právě ONI používají stejné metody vládnutí, jako tomu bylo ve čtyřicátých a padesátých letech. Nutně si proto musím zodpovědět druhou otázku: Jaké mé počínání mělo smysl? Optimista by odpověděl, možná někdo pochopil. Pesimistova odpověď je jasná. Já mám tendenci jít dál, hledat nové cesty. Ne kvůli lidem obecně, neboť poučení neexistuje, ale kvůli partě kamarádů, jež mi věří, taky kvůli Taře a Joeovi (pes a kocour, se kterými žiji). Nesmím zapomenout na přítelkyni Raven, ne, nebojte se, je to žena a velmi krásná a má smyl pro dobrodružství. Založili jsme spolu Klub kaskadérů. Asi bych ji měl uvést na prvním místě, neboť právě ona mne nedávno odvezla na již zmiňovanou Neretvu. V širším pojetí pracuji také kvůli skalám, řekám i lesu, kde se často pohybují. To je reálný svět, v němž žiji, chtěl bych přispět k jeho ochraně, alespoň na chvíli, než zmizí…

Také v zatím posledním vašem hraném filmu *Tenkrát v ráji* pracujete s tematikou nacistické okupace a protektorátu. Opět vyprávíte příběh podle skutečných událostí. Láká vás víc dokument, nebo ryze vyprávěcí a smyšlené historie?

- Dokument jako takový mne neláká, neboť i ten je režisérem inscenovaný. Existuje k němu scénář, autorova představa vyznění. Je třeba si uvědomit, že proto „se to dělá“. Mně se líbí, když autor otevřeně vypráví svoji vizi, je to jeho téma, on za ně odpovídá. Dokument dle mého názoru neexistuje, neboť události se staly. Nikdo a nic není schopno je „nahradit“, proto je název dokument zavádějící.

Hraný film, to je jiná kategorie. Uvedu příklad. Nedávno jsem viděl dokument o Karlu Čurdovi, členu paradesantní skupiny Out Distance. Zaujal mne tím, že se národně uznaného zrádce autor tak trochu zastal. Například tím, že konstatoval, že pan Čurda neudal partyzány pro peníze. To je velmi podstatné, navíc, když si uvědomíme, že měl ve Staré Hlíně, kde se skrýval, matku a tři sourozence, lze v jeho jednání vysledovat logiku. Po atentátu na Heydricha, o kterém dopředu nevěděl, tedy že se skuteční, chtěl ochránit své blízké. Zlomil ho fakt, že nacisté vypálili Lidice. Za tzv. heydrichiády bylo popraveno či umučeno cca 300 lidí, k tomu padly za obět Lidice, 340 obětí. A já si kladu zcela relevantní otázku, zda jsme se neměli v roce 1938 bránit. Mohli jsme mít své opravdové hrdiny, a ne tzv. zrádce.

Mít svoji hrdost něco stojí, to ovšem není hlavní důvod. Tím hlavním a nejdůležitějším stále zůstává–nemuseli trpět nevinné děti, jejich otcové i matky. Ne Čurda, ale náš stát je neochránil, stejně jako neochránil stovky dalších. V tom je podstata celé záležitosti. V tomto úhlu pohledu je Čurda naprosto banální postava. Vinen je prezident Beneš, který z vlasti utekl. To je můj vlastní názor. Skutečný dokument nelze natočit, je zakryt hlínou času. Autoři dokumentů pouze ukazují svůj úhel pohledu, neříkám, že špatný.

Co vás vůbec přitahuje právě k té době nacistické okupace a událostem ji lemujícím?

- Přitahují mne extrémní situace, to, jak se člověk rozhodne v daném okamžiku. Dobře, nebo tragicky? Válka už taková je, ať chceme nebo ne, jde o to, kdo s koho. Ta esence, ze které se vždy vytvářela osudová dramata, zápletky, jež hýbaly samotnou podstatou existence států i světa, má výbušný potenciál. Na válku navazují další události, strana vítězů ovšem vládne jen do té doby, dokud nepříjde jiná síla, jež otočí směr kompasu. Po roce 89 došlo k jinému směřování naší společnosti. Důvodem nebyl pochod studentů na Národní třídu 17. listopadu, ale změna vnějších okolností. Především pád železné opony. I toto je ovšem pouze vnější atribut. Jednoduše řečeno, šlo o dohodu tehdejších velmocí. Bylo to stejné v roce 1945, 1968. Listopad 1989 v tom nebyl opravdu žádnou výjimkou.

V úvodním slově jsem zmínil dvojici knih majících v názvu název *Valbone*. Knih, mapujících dosud zcela nezakryté pozadí brutální vraždy tří českých studentů. Na to téma jste natočil i dokument spolu s Josefem Klímou, a vlastně jste zpřítomnil tuto tragickou epizodu po více než dvaceti letech. Jak jste se k těm událostem vůbec dostal?

- I v případě trojice studentů hrála na pozadí mého příběhu důležitou roli řeka. Od roku 1995, to byl konec války v bývalé Jugoslávii, jsem jezdil na řeky právě tam. Začátkem nového milénia, to bylo již po válce v Kosovu, jsem zavítal do hor Prokletije. Bylo to v roce 2001, kdy jsme pádlovali po řece Lim. Tenkrát jsem vůbec netušil, jaké drama se v průběhu prázdnin odehrálo na albánské straně hranice. Teprve o několik let později jsem četl, že se v okolí vesnice Theth ztratili tři čeští studenti. Naše média psala, že spadli do propasti.

Už tenkrát mi to připadalo nesmyslné, neboť by do propasti nemohli spadnout všichni tři společně. Byl to zvláštní případ, nějak jsem cítil, že tady něco nehraje.

V roce 2016 se na mne obrátila paní Helena Pavelková (matka Michala a Jana, jež se onoho léta nevrátili z Prokletije s Lenkou Tučkovou.) Matka mne požádala o pomoc, neboť státní i mezinárodní instituce poslaly případ „k ledu“. A to přesto, že se objevila mnohá svědectví, včetně tzv. Martyho zprávy, že v Kosovu docházelo k procesu organ trafficking.

Když jsem plánoval svoji první výpravu do Albánie, měl jsem minim um informací. Ovšem záhy po zahájení pátrání přímo kolem osady Theth jsem zjistil, co se v roce 2001 stalo. Následně jsem do oblasti podnikl ještě několik výprav, abych si věci doplnil a znovu ověřil. Podařilo se mi spojit s prvním srbským válečným prokurátorem Vladimírem Vukčevićem, který mi potvrdil, že Češi byli zavraždění UCK (Kosovská osvobozenecká armáda), a stali se tak součástí velkého počtu obětí, jejichž orgány byly využity pro transplantace. Podařilo se mi dokonce zjistit i místa hromadných hrobů.

O celém případu hovoří má kniha *Návrat do Valbone*.

Jak těžké bylo pracovat se k informacím v tak pro nás neznámém prostředí, jako je Albánie či Bosna?

- Jednoduché to nebylo, neboť v oblasti Theth mnoho místních spolupracovalo s pašeráckými gangy. Ty byly napojeny na kosovské politické špičky, konkrétně na Hashima Thaciho a Ramuse Haradinaje. V kauze, která se v Srbsku nazývá Žlutý dům, zahynuly stovky lidí. Nebyli to jen Srbové, ale i nepohodlní Albánci, také další národnosti, mezi nimi i třicet občanů Ruské federace a tři Češi. Dále několik lidí čínské národnosti a jeden Američan. K získání potřebných informací bylo zapotřebí sepětí několika důležitých momentů: tedy mít možnost pustit se do práce, mít nápad jak to udělat, mít vytrvalost a dojít do cíle, v neposlední řadě mít štěstí na lidi a okolnosti.

Zeptám se zcela otevřeně: celá ta záležitost, zcela jasně kriminální, mohla být pro vás značným bezpečnostním rizikem. Měl jste v době pátrání po okolnostech případu nějaké, jak se říká, „krytí“? Nebo jste opravdu jednal jen na vlastní pěst?

- Oficiálně na vlastní pěst. O mém pátrání však vědělo několik důležitých osob. Některé informace jsem s nimi z pochopitelných důvodů sdílel.

Dozvěděl jste se při tom pátrání a psaní oněch příběhů něco o daném regionu a mentalitě tamních obyvatel, co jste nevěděl, a tedy ani nepředpokládal? Překvapilo vás tam něco opravdu zásadně?

- Když jsem v roce 2016 jel poprvé do Albánie, vsadil jsem na zkušenost z kauz Habermannův mlýn nebo třeba Leštinského masakru. Totiž, že se s odstupem času vždy najde někdo, kdo bude chtít něco podstatného k meritu věci vypovědět. Jak se záhy ukázalo, odhad to nebyl špatný. A to přesto, že si lidé v odlehlých oblastech Prokletije obecně drží odstup. O případu „ztracených“ Čechů, a nejen o nich, tam ví každý, mluvit se o nich odváží málokdo.

Dalo by se říci, že kauza zavražděných studentů a všech následných událostí by mohla skýtat nějaké poučení i pro nás, v dnešní situaci Evropy a se všemi kritickými momenty leckde kolem nás? Jinými slovy: v jakém směru bychom se měli nad sebou zamyslet?

- Nechtěl bych nikoho poučovat, mohu říci pouze svůj vlastní názor. A to platí pro mé vlastní vidění celé naší polistopadové historie. Vlády, které mají občana jen za broučka, malinkou součástku ve své stavebnici moci, nebudou dělat nic jiného, než hájit vlastní postavení a prebendy. Ministr Karel Schwarzenberg o případu věděl, místo, aby Kosovo jako státní útvar neuznal, vyfotil se s Hashimem Thacim, bývalým prezidentem Kosova (nebo ta fotografie byla fake?). V každém případě ministr Schwarzenberg podepsal uznání jako jeden z prvních.

Paradoxem zůstává, že studenti – symbol listopadové revoluce – se stali v symbolické rovině nejen oběťmi vlastní revoluce, ale rovněž totalitního myšlení lidí, kteří nejen, že nikdy nezastávali, ale dodnes nezastávají zájmy našich občanů. Režim tajil dlouhá léta, co se stalo. Propůjčil se k regulérní ochraně cizích zájmů, a ještě se tím chlubil. Dnes je situace o to absurdnější, že nám vládnou nikoliv ideologičtí mistři, ale regulérní poskoci. Proto je frekventované slovo dezinformace, neboť racionální argument přestal existovat. To platí zvláště o aktuální vládní garnituře.

Během předávání Cen Unie českých spisovatel, kde jste tu svou cenu dostal právě za dvojici knih o Valbone, zazněla i informace, že chystáte scénický projekt *Řeka pod hladinou* spolu s autorem knižní předlohy, známým fyzioterapeutem Pavlem Kolářem, rovněž čerstvým laureátem této ceny. Můžete o tomto projektu už něco vyrazdit, nebo jsou to zatím utajované informace, protože premiéra se čeká až v příštím roce?

- S Pavlem Kolářem mne pojí mnoho věcí, především naše přátelství, také spolupráce na projektu *Řeky*. Prozrazovat nechci a nemohu více, neboť jsme teprve na počátku stále ještě dlouhé cesty.

Tak vám přeji bon voyage!

Vše nejlepší k společnému svátku všech žen celého světa přeje

redakce týdeníku Unie českých spisovatelů

© Sana František

8. 3. 2025

Kdy: 13. března 2025 v 17:00 hodin
Kde: Slovenský dům, Soukenická 3 Praha 1
Dresscode neformální
případně další info na pzantovsky@seznam.cz

Poděkování Františku Sarnovi za užití výtvarného díla

Unie českých spisovatelů

KLUB
ČESKÝCH A SLOVENSKÝCH
SPISOVATELŮ z.s.

si dovoluji Vás společně pozvat na

I. Literární salon

Své nové knihy představí
Jaroslava Pechová (OS ČR)
Martin Petiška (UČS)
a Lubomír Brožek (KČSS)

...více informací v přiložené tiskové zprávě

VID NA VYHYNUTÍ?

MILAN BLAHYNKA

Vím, že si následujícími řádky zadělávám na označení za blázna. Ještě že blázni jsou z takové „dobré společnosti“, podle Werichovy písničky, ve které „herci, básníci a blázni“ jakož i „hosté z Františkových Lázní / maj děti“. A dovoluji si dodat, často taky mají pravdu. A to někdy dlouho proti přesvědčení většiny, která má v demokracii právo rozhodovat.

Jde mi o jeden vid, nikoli jako knižní synonymum vidění, pohledu, zraku, podoby, ani o vid ze rčení jako „není o ní vidu ani slechu“. Jde mi o gramatický vid, zvláštnost u sloves ve slovanských jazycích. Ta odlišnost, kterou si dovoluji slovanské jazyky, je tím pádem poněkud podezřelá. Nemyslím, že to podezření hraje roli, když sloveso nedokonavého vidu „soustředovat (se)“ upadá v zapomnění a sloveso dokonavé, „soustředit (se)“ se používá jako nedokonavé; „já se soustředím“ už pro mnoho dnešních lidí není soustředění až v budoucnu, ale v přítomném čase. Takže pak nezbyvá než soustředění v budoucnosti říci dvěma slovy „budu se soustředit“ místo prostého „soustředím se“.

Na nedokonavé „soustřeďuju (se)“, jak se zdá, už zapomněla nejenom mladá generace, vychovávaná v jazycích bez vidu, zejména v angličtině, ale i senioři usilující o to, být *in*. Sympatická bytost, jen o deset let mladší než já, už se ráda „nesoustřeďuje“, když jinak kultivovaně píše své verše a prózy, ale „soustředí se“, už když píše, a ne až si promyslí, co napíše. Zkusil jsem *Akademickou příručku českého jazyka* „se schvalovací doložkou ministerstva školství...“, ale tam jsem nepochodil, co ona na to, podle rejstříku, kde není ani vid, ani dokonavost, soudím, že se k vidu u slovesa „soustřeďovat“ radši nevyjadřuje.

Zato někdy ne bez důvodu bičovaná Wikipedie boduje: má pro vid několik stránek a téměř jednu celou stránku věnuje *Vidově spornému slovesu soustředit (se)*. Ten spor také dokládá citáty autorit: Odbornice v jazykovém koutku českého rozhlasu míní, že „pouze ze slovníku poznáme, že sloveso soustředit (se) je dokonavé, ale má za to, že „tvar soustředím se nás ani nenapadne užít pro vyjádření času budoucího...“ Má šťestí, zatím k ní nedolehlo „budu se soustředit“, neapnost, kterou bez uzardění vypouštějí z úst i oficiální řečníci.

Časopis *Naše řeč*, který se odvolává na odpověď jazykové poradny Ústavu pro jazyk český České akademie věd, připouští „obouvidovost“ slovesa soustředit se, „a tedy i opisný tvar budoucího času“, tedy tvar krkolomný. Ještěže ředitel zmíněného akademického Ústavu pro jazyk český Karel Oliva v roce 2011 na Novinkách.cz uvedl, že „jistá část mluvčích češtiny, k níž sám nepatří, pokládá sloveso soustředit se za obouvidové, přičemž ta skupina je příliš velká na to, aby se to dalo jednoduše odbýt jako chyba“. A Wikipedie dodává: „On sám tedy toto sloveso považuje za dokonavé.“

K tomu se vtírá pokušení zopakovat, že většina vždy není imunní proti chybě (většina Němců přece hlasovala pro Hitlera), ale je tu snad pádnější námitka. Jak určitě každý ví, i v národě tragicky názorově rozděleném jsme zajedno ve věci ochrany ohrožených živočišných a rostlinných druhů. Na jejich ochranu se zřizují ústavy a pracoviště, média se div nepřetrhnou v alarmech na záchranu toho onoho brouka nebo i prvoka, ohrožení diverzifikace v přírodě je přímo zločin, i když většině lidí je existence nějakého druhu v Tichomoří *u prdele*, jak se říká v hospodách.

Taky slyším „necháme to koňovi, ten má větší hlavu“. Ten slogan mám rád, lhostejnost k otázce života kdesi daleko nebo v hlubinách oceánu se v něm přenáší i do kašlání na gramatiku, třetí pád *koně* je přece nejen ve škole jenom *koni*.

Kdekdo se zaklíná láskou k mateřštině, ale její ochrana je veškerá žádná, omezená na postesknutí nad záplavou zbytečných cizích slov, natož aby si vzala příklad z ochrany ohrožených druhů v přírodě. Zapomíná se, že i jazyk je živý organismus, jemuž neprospívá amputace, vyhynutí žádné jeho součásti. Ještěže dokonavost a nedokonavost nešťastného slovesa přísně a přesně rozlišovali naši klasici.

Nahlédl jsem do pátého dílu *Příručního slovníku jazyka českého* a tam je víc než celý sloupec citátů z Němcové, Nerudy, Zeyera atd. jako argumentů pro záchranu jednoho ohroženého gramatického vidu.

Dáme přednost šroubovanému slibu „budu se soustředit“ místo prostého „se soustředím“?

Jeden vid je cosi jako nepatrný brouček, snad jen prvok. Nezaslouží si stejné ochrany jako prvoci v přírodě, paní a pání jazykovědci a všichni přátelé mateřštiny?

Poznámka redakce: Úvaha českého literárního historika a vědce je poněkud akademická a spíše patří do odborných jazykovědných periodik typu *Naše řeč*. Nicméně ji tiskneme s přesvědčením, že i naše mateřština se dnes ocitá v krizi a o jejím vývoji je nutné debatovat. Snad vyvoláme potřebnou diskusi.

Třikrát nově v Muzeu literatury

Na hraně zítřka, Bílovice nad Svitavou 1915 a Špatně jsem dopad jsou názvy nových sálů, které se otevřely v rámci stálé expozice Muzea literatury Památníku národního písemnictví v Pelléově ulici 44/22 v Praze 6 - Bubenči.

Tři pozoruhodní autoři:

Jan Neruda coby novinář, který v lehkém duchu nového žurnalistického útvaru – fejetonu – předjímá mnoho ze současných technických vymožeností a nahlíží až do budoucnosti.

Stanislav Kostka Neumann jako básník zahradník, snící tulák a zároveň burácející hlas znějící svého času z moravských Bílovic.

A v posledku nezařaditelný **T. R. Field**, outsider outsiderů a zpěvák nonsensových rýmů, otec boha kanálů Lomikela.

To vše zasazeno v originální architektuře stálé expozice *Rozečtený svět*. Nerudovský sci-fi film, neumannovská kulíčková dráha života a průchod podzemím k Fieldovi od 27. února čekají na první návštěvníky.

***

Je vám nad osmnáct let a chcete si vyzkoušet práci v Památníku národního písemnictví (ať už v jeho sídle v Praze 6-Bubenči, nebo v depozitáři v Litoměřicích), a přispět tak k jeho rozvoji? Muzeum nabízí možnost dočasné práce na principu dobrovolnictví.

Pokud naše čtenáře nabídka zaujala nebo mají jakýkoli dotaz, mohou kontaktovat koordinátorku dobrovolníků Janu Hamplovou, hamplova@pamatnik-np.cz, tel. 221 343 420, 739 523 460 a 731 448 564.

PETR CINCIBUCH

Přítuhuje

Listopad je rozedraný duchodce
nabízí, co zbylo:
hořký jazyk a sladkou krev

ČNB prodává zlaté dvacetikoruny

Předzvěst

Jako na plovárně:
žena si podložila hlavu rukou,
nápověda zavoněla suchou vrbou
Prsy se už převrhly do údolí
a řeka vleče sádek vor

Zatmíváš se, zatmíváš,
chladná už kostice v podprsence
ze zamrzlého rána

(Ze sbírky **Jak jsem pro Tebe zapálil Barcelonu**, vydal Petrklíč, 2024)

Svatý Matěj ledy láme
a když nejsou, nadělá je.
Dodával si kuráže
u Havlíků na dvoře.

© Ivo Havlík   © Bohumila Sarnová   © Sarna František

Říkanka: Bohumila Sarnová, koláž: František Sarna